

Inventari del Fons Personal de Torquat Notó

CRAI Biblioteca de Física i Química

Universitat de Barcelona

Març 2021

Sumari

Apunt biogràfic sobre Torquat Notó i Cañisà	3
Fons Personal de Torquat Notó	6
Inventari	7

Apunt biogràfic sobre Torquat Notó i Cañisà

Barcelona, 25 d'agost de 1919-14 d'octubre de 2013.

Anys matriculat a la UB: 1942-1946.

L'avi patern, Francesc de Paula Notó va ser membre fundador i actiu, tant de la *Societat Cooperativa Obrera d'Estalvi i Consum La Flor de Mayo* ([Ateneu Popular la Flor de Maig](#)), com del [Casino La Aliança del Poblenou](#). El pare, Francesc de Paula, va ser secretari administratiu del director de l'empresa [Hispano Suiza](#). En perdre la mare, la Carme, als set anys, ell i la seva germana van quedar al càrrec de la seva tieta materna.

Torquat Notó i família

En acabar el batxiller el 1936, va fer el viatge de final de curs en autocar per Saragossa, Madrid i València entre els dies 2 i 10 de juliol. A finals de la tardor, la seva lleva, la [Lleva del Biberó](#), va ser mobilitzada per fer la instrucció militar. Amb un grau de formació més alta que la resta de quintos, va demanar la possibilitat d'especialitzar-se en serveis més tècnics i necessaris a la guerra. Va finalitzar el període d'instrucció amb un certificat que acreditava la

formació en transmissions militars. El 1937 va rebre ordre d'incorporar-se al [Grup de Transmissions i Senyals de la Conselleria de Defensa de la Generalitat de Catalunya](#).

La Secció de Transmissions estava composta de tres sub-seccions: la de telefonia, la d'òptica i la d'enllaços (soldats que portaven els missatges personalment). Va ser destinat a la sub-secció d'òptica, amb material obsolet: un telègraf vell de marca Biosca per a retransmissions nocturnes amb [codi Morse](#), i els anomenats *panales* (draps blancs tallats en diferents formes que permetien comunicar-se amb l'aviació pròpia a base d'estendre'ls a terra formant diferents figures de significat convingut). Va participar en la [batalla de l'Ebre](#) als peus de la [serra de Cavalls](#), situada davant de Gandesa, on havia quedat frenat l'avanç republicà. El dia 17 de gener de 1939 va arribar al [Campo de Concentración de Prisioneros y Presentados, Santa Ana](#), on va estar empresonat fins al final de la Guerra Civil. L'any 1942, exempt de la mili per pare sexagenari i llicenciat de l'exèrcit, va decidir prosseguir els estudis.

En aquells moments, els batxillers havien de superar un examen especial anomenat de *ingreso* per entrar a la Universitat i era propi per a cadascuna de les facultats. I era així per a qui havia seguit el [Plan Callejo de 1928](#), o bé calia fer l'examen de Estado si havien seguit [altres plans](#).

L'any 1942 es va matricular a la Sección de Químicas de la Facultad de Ciencias de la Universidad de Barcelona (l'[Edifici Històric](#) de la [plaça de la Universitat](#)), tot i la seva predilecció per les ciències naturals, doncs la química oferia més possibilitats de sortida laboral. Durant l'època d'estudiant va formar un grup d'estudi amb sis companys més: [Jaume Duñach](#), [Josep Castells](#), Benjamí Estruch, Josep Mata, Pepita Brullas i [Maria Dolors Masjuan](#) (eren, doncs, cinc homes i dues dones).

Torquat Notó i els companys de la universitat

El fons és el reflex del seu rigorós mètode d'estudi: cada un d'ells prenia apunts a classe, i un de la colla els recollia i, consultant uns apunts i altres, es redactava un esborrany d'aquella lliçó que era discutit i retocat convenientment en una reunió conjunta. Consensuat l'esborrany definitiu, s'escrivía a màquina i se'n feien dotze còpies que s'oferien a la resta de companys de la classe amb una subscripció prèvia de quinze [pessetes](#) per assignatura. Davant de la bona acollida d'aquesta iniciativa entre la resta

d'estudiants, el grup primigeni va decidir comprar un ciclostil per tal de repartir les còpies dels apunts de les lliçons setmanalment.

Va compaginar els estudis amb la feina de professor de classes particulars. En acabar la carrera l'any 1947 va guanyar el [Premi Extraordinari](#), i va passar a ser professor ajudant a la UB el curs 1947-1948. Des de Rectorat va rebre el nomenament oficial d'ajudant de classes practiques, sense remuneració. Es va casar amb una companya d'estudis, la Pepita Brullas Tarragó (Barcelona, 17 de novembre de 1925). Tot i que la Pepita no va acabar els estudis de Química, va exercir com a professora ajudant de pràctiques a la Facultat. Va compaginar la feina de docent amb els estudis de Magisteri primer, i d'infermeria al Clínic, després. Va ser professora de Química de batxillerat a l'[Escola Sant Felip Neri](#).

Torquat Notó i Pepita Brullas

El juliol de 1948 va prosseguir els estudis de doctorat, i va ser nomenat becari del [Consejo Superior de Investigaciones Cientificas "Instituto Gregorio Rocasolano"](#). El nomenament obligava a presentar una memòria de les investigacions fetes, indispensable per la possible renovació de la beca, i va ser un estímul per animar-se a fer la tesi, que havia de versar sobre l'obtenció electrolítica del sulfur de cadmi i els factors que influïen en el seu color del groc fins a granat fosc.

En començar a treballar a [La Seda de Barcelona](#), però, el mateix any 1948, va abandonar la tesi.

A La Seda, va treballar al laboratori, on va trobar la forma de donar color a fibres sintètiques. Va decidir no patentar la fórmula perquè va considerar que el descobriment s'havia fet en horari laboral i al laboratori de l'empresa.

Va arribar a dirigir la fàbrica d'Enkaswing (marca de [fibra elastòmera](#) de *La Seda de Barcelona*). Però quan va començar a fabricar-se una fibra més resistent i menys costosa (el niló) mitjançant el procés de *spinning* ([filatura](#)) a gran escala, Enkaswing va fer fallida. Aquest fet, va provocar la reestructuració de l'empresa i la recol·locació de Torquat Notó com a director de l'escola de formació i la dels fills dels treballadors fins a la seva desvinculació de l'empresa l'any 1981.

Fruit de la seva trajectòria laboral a La Seda va elaborar molta documentació sobre l'empresa, que es troba dipositada al fons [La Seda de Barcelona, 1925-1978](#) dels Fons comercials i empreses de l'[Arxiu Municipal de El Prat de Llobregat](#). Part important és la documentació gràfica dels seus viatges a Holanda i Alemanya.

Es va implicar activament en la formació de la delegació catalana de l'[Asociación de Químicos de España \(ANQUE\)](#) creada el 1945, actualment [Associació de Químics de Catalunya](#), d'afiliació voluntària.

Així mateix, va ser un dels responsables en fer possible la creació del *Colegio de Químicos de Cataluña y Baleares* (actualment [Col·legi Oficial de Químics de Catalunya](#)) que es va fundar l'any 1951, any que també s'hi va col·legiar. Té, per tant, totes les distincions que atorga el Col·legi: ordres del Manganès, Zircon, Estany i Neodimi que celebren, respectivament, els 25, 40, 50 i 60 anys de professió. El 1974 va ser escollit degà del Col·legi, càrrec que va exercir fins al 1976, fins a la seva incorporació laboral al [Centro Español de Plásticos](#).

Fons Personal de Torquat Notó

El fons de Torquat Notó I Cañisà conté documentació que abasta des del 1942 al 2007, amb documentació dels inicis de la seva etapa d'estudiant de ciències químiques fins els esborranys del seu projecte de tesi. El seu meticulós mètode d'estudi fa que la documentació generada per la seva activitat acadèmica sigui rica en detall, aportant molta informació sobre el contingut de les assignatures de Química i l'organització de la Facultat en general durant l'època de postguerra més immediata.

Es tracta d'un llegat homogeni que inclou principalment:

- material i apunts sobre la formació acadèmica a la Universitat de Barcelona, amb gràfics i il·lustracions manuscrites destinades a recolzar i completar els apunts de classe,
- una extensa col·lecció de fitxes bibliogràfiques amb recensions de més de 100 articles de revista publicats durant la segona meitat del s. XX i especialitzats en diversos aspectes de la Química,
- apunts sobre l'organització d'un laboratori i el seu instrumental, informes sobre energia nuclear i els derivats dels seus estudis sobre la innovadora forma de donar color a fibres sintètiques, i documentació diversa de la seva etapa com a degà del Col·legi Oficial de Químics de Catalunya.

La documentació del fons de Torquat Notó va ser donada pel seu fill, Jordi Notó i Brullas l'octubre del 2020. El tractament documental de l'arxiu va començar el novembre del 2020 i va acabar el març de 2021. El fons està recollit en 5 capses transfer (XXX cm) ubicades al Dipòsit del [CRAI Biblioteca de Física i Química](#).

L'Inventari relaciona els 42 expedients o unitats documentals amb la descripció sumària del contingut de cada un. Consta de les següents sèries:

Gestió de l'activitat formativa de Torquat Notó :

- Expedients sobre la formació de grau superior de Torquat Notó
- Expedients sobre l'elaboració de la tesi doctoral de Torquat Notó

Gestió de l'activitat professional de Torquat Notó:

- Expedients de l'exercici com a docent particular de Torquat Notó
- Expedients de l'exercici com a químic a La Seda de Barcelona de Torquat Notó

Representació, projecció i contribució social de Torquat Notó

- Expedients de publicacions elaborades per Torquat Notó

Inventari

A. Gestió de l'activitat formativa de Torquat Notó - Desenvolupament de l'aprenentatge de Torquat Notó

a. Expedients de formació de grau superior de Torquat Notó

1. Apèndix d'una publicació de la que no se sap el nom, autor ni lloc d'edició, sobre l'aplicació de l'estadística matemàtica a la Llei de Cassel
CAIXA-3:9
2. Apunts d'estadística inferencial elaborats per Torquat Notó
CAIXA-2:2
3. Apunts d'anàlisi qualitativa de l'assignatura "Química analítica" impartida pel sr. Vericat, elaborats per Torquat Notó i els seus companys
CAIXA-5:7
4. Apunts d'estadística descriptiva elaborats per Torquat Notó
CAIXA-2:1
5. Apunts de l'assignatura "Química inorgànica" elaborats per Torquat Notó i els seus companys, impartida pel sr. Vericat
CAIXA-3:4
6. Apunts de l'assignatura "Química Tècnica" elaborats per Torquat Notó i els seus companys, impartida pel sr. Ballester
CAIXA-3:3
7. Apunts de l'assignatura Constitución del átomo elaborats per Torquat Notó i els seus companys
CAIXA-2
8. Apunts de l'assignatura de Física de primer curs elaborats per Torquat Notó i els seus companys
CAIXA-1:1
9. Apunts de l'assignatura de Física de segon curs elaborats per Torquat Notó i els seus companys
CAIXA-1:2

10. Apunts de l'assignatura Electroquímica elaborats per Torquat Notó i els seus companys
CAIXA-2:14
11. Apunts de l'assignatura Física Química elaborats per Torquat Notó i els seus companys
CAIXA-2:9
12. Apunts de l'assignatura Geologia general de primer curs de ciències químiques
elaborats per Torquat Notó i els seus companys d'estudi
CAIXA-1:5
13. Apunts de l'assignatura Química Inorgànica de primer curs elaborats per Torquat Notó
i els seus companys
CAIXA-1:4
14. Apunts de l'assignatura Química Inorgànica de primer curs elaborats per Torquat Notó
i els seus companys
CAIXA-1:4
15. Apunts elaborats pel Sindicato Español Universitario de F.E.T. y de las J.O.N.S. de
l'assignatura Física Teórica y experimental de segons curs, del professor José M. Vidal
Llenas, anotats taquigràficament per l'alumne Luis Mourelo Fossas
CAIXA-1:3
16. Apunts per a preparar l'examen de Grau de Ciències Químiques recopilats en 70 temes
CAIXA-2:7
17. Apunts per l'assignatura "Química Experimental" impartida pel dr. Ibarz i elaborats per
Torquat Notó i els seus companys
CAIXA-5:5
18. Apunts sobre control de qualitat en la indústria química. elaborats per Torquat Notó
CAIXA-5:8
19. Apunts sobre els nombres quàntics en l'àtom de l'hidrogen elaborats per B. Estruch, J.
Duñach i T. Notó
CAIXA-2:13
20. Apunts sobre equacions diferencials elaborats per Torquat Notó
CAIXA-5:3

CRAI Biblioteca
Física i Química

---

21. Apunts sobre l'estudi del sulfur de cadmi elctrolític elaborats per Torquat Notó, José Ibarz i Ricardo Muñoz en el laboratori de química Física i Electrofísica de la "Facultad de Ciencias" de la UB secció de l'Institut "A. de Gregorio de Rocasolano" del CSIC
CAIXA-5:9
22. Apunts sobre les tècniques de laboratori a observar en realitzar investigació pràctica elaborats per Torquat Notó i els seus companys
CAIXA-3:5
23. Extracte elaborat per Torqua Notó d'un discurs pronunciat per Julio Palacios Martínez titulat "Magnitudes y unidades electromagnéticas"
CAIXA-2:12
24. Fotocòpies d'un apartat de lèxic d'estadística, i un apartat d'alfabet grec de font original desconeguda
CAIXA-2:3
25. Fotocòpies fetes per Torquat Notó de la guia escrita d'un àudiollibre per a aprendre el vocabulari bàsic de química en anglès, titulat "Chemistry, devised and edited by T.S. Glover. tutor tape Co. Pub. Recorded Facts Series
CAIXA-3:6
26. Llibre d'apunts de geologia escrit pel dr. Maximino San Miguel de la Cámara, catedràtic de la Universitat de Barcelona propietat de Torquat Notó
CAIXA-1:6
27. Recull de fitxes que contenen les dades bibliogràfiques i resum d'articles de revistes científiques elaborades per Torquat Notó
CAIXA-4:1
28. Recull de fórmules per a l'estudi de l'estudi de l'assignatura de Física teòrica elaborat per Torquat Notó
CAIXA-5:2
29. Recull fet per Torquat Notó de 100 enunciats de problemes d'estadística
CAIXA-2:4
30. Taules descriptives de minerals elaborades per Torquat Notó com a complement als apunts de Geologia
CAIXA-1:7

b. Expedients sobre l'elaboració de la tesi doctoral de Torquat Notó

31. Apunts sobre distribució per repartiment a contracorrent elaborats per Torquat Notó
CAIXA-2:15
32. Apunts de l'assignatura de cristal·lografia del programa de doctorat de Química
elaborats per Torquat Notó
CAIXA-5:6

B. Gestió de l'activitat professional de Torquat Notó - Desenvolupament de l'activitat professional de Torquat Notó

a. Expedients de l'exercici com a docent particular de Torquat Notó

33. Notes per a realitzar pràctiques de química elaborades per Torquat Notó
CAIXA-2:10

b. Expedients de l'exercici com a químic a La Seda de Barcelona de Torquat Notó

34. Anotacions de laboratori de les mesures de l'assaig sobre la pèrdua de pes per tractament amb substrat
CAIXA-5:4
35. Esborrany d'un estudi encarregat pel "Departamento de Ensayo" del Servei Químic de La Seda de Barcelona, sobre la diàlisi, titulat "Depuración de sosa: estudio de nuevas mejoras (caudales de trabajo)"
CAIXA-3:1
36. Estudi sobre la valoració de l'àcid monocloràtic en els mètodes volumètrics elaborat per Torquat Notó
CAIXA-3:7
37. Expedient sobre la corrosió de plom per acció de l'àcid sulfúric, destinat a l'elaboració d'un estudi, recollit i realitzat per Torquat Notó
CAIXA-3:2
38. Opuscle amb informació pràctica sobre un curset sobre la tècnica de tenyit de fibres naturals i noves organitzat per l'"Escuela Técnica Superior de Ingenieros Industriales, Sección Tèxtil" de Terrassa a càrrec de John Boulton.
CAIXA-3:8

C. Representació, projecció i contribució social de Torquat Notó - Projecció social

a. Expedients de publicacions elaborades per Torquat Notó

39. Apunts sobre dades relacionades amb l'energia atòmica elaborats per Torquat Notó
CAIXA-2:6
40. Autobiografia autoeditada per Torquat Notó, des del seu naixement fins el seu casament
CAIXA-5:10
41. Revisió feta per Torquat Notó al resum de la conferència feta pel dr. Francisco Javier Mora Mas el 18 de març de 1999, que inclou el text i les figures, per a la seva posterior publicació en una font desconeguda; i que porta per títol "Algo sobre el control de la fusión nuclear"
CAIXA-2:5
42. Revista "Fulls dels Enginyers" amb un article marcat sobre les centrals nuclears del futur
CAIXA-2:8